

Senedd Cymru
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Economi Gwyrdd
GE38
Ymateb gan: Uchelgais Gogledd Cymru

Welsh Parliament
Economy, Trade, and Rural Affairs Committee
Green Economy
GE38
Evidence from: Ambition North Wales

Economi Gwyrdd - Ymgynghoriad

Mae Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig yn cynnal ymchwiliad i'r [economi gwyrdd](#)

Gwahoddiad i Uchelgais Gogledd Cymru roi tystiolaeth: 22 Mai, 2024 (10:25 – 11:25)

Cylch gorchwyl

1. O fewn ei phwerau datganoledig, beth ddylai fod yn flaenoriaethau allweddol Llywodraeth Cymru i wneud y mwyaf o'r cyfleoedd economaidd posibl o sectorau economi gwyrdd? I ba raddau mae ei ddull presennol yn adlewyrchu'r rhain?

Ynni adnewyddadwy - O fewn ei phwerau datganoledig, dylai Llywodraeth Cymru flaenoriaethu datblygu sectorau ynni adnewyddadwy, megis hydrogen gwyrdd, ynni solar, gwynt a morol, sy'n trosoli'r adnoddau naturiol sydd ar gael yng Nghymru. Dylai barhau i geisio cydbwysedd rhwng buddsoddiad y sector preifat a pherchnogaeth gymunedol ar ynni, gan sicrhau bod buddion o fuddsoddiadau gan y sector cyhoeddus mewn ynni adnewyddadwy o Gymru yn cryfhau ein heconomi a'n gwydnwch.

Amaethyddiaeth a garddwriaeth gynaliadwy - Yn ogystal, bydd canolbwyntio ar amaethyddiaeth a garddwriaeth gynaliadwy yn creu buddion economaidd sylweddol wrth gryfhau iechyd ein gweithlu a'n tir. Mae gennym ddigon o adnoddau naturiol sy'n sail i system fwyd gref, ond gall polisi'r Llywodraeth ymddangos mewn seilo ac yn canolbwyntio'n ormodol ar fuddion economaidd tymor byr, ar draul costau economaidd tymor hir i iechyd y cyhoedd (o ordewdra, ffo llygredig, ymwrthedd gwrthfotig ayb) ac i'r systemau naturiol y mae ein heconomi yn dibynnu arnynt (e.e. dihyssbyddu pridd, cwmp poblogaethau pryfed peillio ayb). Gallwn hefyd golli'r buddion a manteision ein system fwyd yn ein cymunedau lleol. Rydym yn croesawu'r cyfleoedd a ddaw yn sgil newidiadau i reolau caffael y sector cyhoeddus sy'n cefnogi ystyriaeth o gynaliadwyedd ochr yn ochr â chost ac ansawdd, buddsoddi mewn partneriaethau bwyd cymunedol a chydabyddiaeth fwy penodol o arddwriaeth o fewn y cynllun ffermio cynaliadwy (erwau llai, cyllid mwy hygyrch ayb).

Datgarboneiddio busnes - Mae'r dull presennol Sero Net Cymru yn cynnwys gosod targedau uchelgeisiol i leihau carbon a chyllid ar gyfer prosiectau gwyrdd, ond gellid ehangu hyn ymhellach i ysgogi arloesedd mewn technolegau cynaliadwy trwy brifysgolion, buddsoddiad yn y sector preifat a phartneriaethau cyhoeddus-preifat. Mae angen mwy o waith i brofi cadernid technolegau datgarboneiddio arfaethedig a buddsoddiadau cyfalaf – gan sicrhau bod gostyngiadau diriaethol mewn allyriadau yn cael eu profi ym mhob giât benderfynu. Ffocws unedig ar gefnogi busnesau i ddatgarboneiddio – gan ystyried yr asedau naturiol rhanbarthol a fydd yn cefnogi'r newid hwn i fusnesau.

Cryfhau sectorau bob dydd - Mae integreiddio cynllunio economaidd tymor hir, rhaglenni a buddsoddiad trwy fecanweithiau fel Bargeinion Dinas a Thwf, Ardaloedd Buddsoddi a Phorthladdoedd Rhydd yn meddu ar botensial gwirioneddol i alinio polisiâu'r Llywodraeth â swyddi cynaliadwy a chyfleoedd economaidd, fodd bynnag, rhaid i lywodraethau a rhanddeiliaid dderbyn y bydd y buddion o fynd i'r afael â'r materion economaidd cronig hyn a'r meysydd twf hyn yn cymryd amser. Sylwch hefyd ar y risgiau sy'n gysylltiedig â'r dull hwn, a nodir yn yr adran nesaf ar rwystrau.

Addasiad hinsawdd – rydym bellach yn debygol o edrych ar wresogi byd-eang o 2.7 gradd neu fwy, felly ar y trywydd ar gyfer cynnydd sylweddol yn lefel y môr, llifogydd fel na welsom erioed o'r blaen a thonnau poeth a fydd yn bygwth ein seilwaith digidol, trafndiaeth ac addysg. Felly, ochr yn ochr â phwyslais parhaus ar ddatgarboneiddio a chmau gweithredu cadarnhaol natur i gefnogi economi gwyrdd, bydd yn hanfodol sicrhau bod pob polisi a buddsoddiad bellach hefyd yn gyrru tuag at addasu. Yn ogystal ag addasu seilwaith (e.e. tanio fel safon mewn parthau llifogydd), bydd angen 'cynlluniau colyn cynnyrch' ar fusnesau ar gyfer ystod o senarios (fel y gwelsom yn Covid gyda distyllfeydd yn cynhyrchu hylif diheintio dwylo) ac i feithrin sgiliau cynllunio brys e.e. protocolau cludiant staff i gwaith yn ystod tywydd eithafol.

2. Beth yw'r prif rwystrau i Gymru wneud y mwyaf o gyfleoedd yn yr economi gwyrdd, a pha gamau y dylid eu cymryd i oresgyn y rhain?

Mae'r rhwystr mwyaf arwyddocaol yn parhau i fod yn ddiffyg cyd-ddealltwriaeth ymhlith timau arweinyddiaeth y sector preifat a chyhoeddus o ddifrifoldeb yr argyfyngau a newid o "fusnes fel arfer" i'r meddylfryd hirdymor/ataliol a ddisgwylir gan y Ddeddf Lles Ffyrdd o Weithio. Mae diffyg consensws ar hyn yn gwahodd ac yn galluogi 'golchi gwyrdd' o fewn penderfyniadau polisi a buddsoddi, sy'n tanseilio cynnydd tuag at ffyniant a gwynnwch a ragwelir gan y Ddeddf Llesiant.

Yn hytrach:

Gallai Adroddiadau Tueddiadau'r Dyfodol (neu gyflwyniad mwy cryno o ddyfodol posibl e.e. [Plismona 2040](#)) gael eu hintegreiddio'n fwy mewn prosesau a arweinir gan Lywodraeth Cymru neu gan awdurdodau lleol, gydag achosion busnes am arian cyhoeddus yn cael eu profi gan dimau sicrwydd yn erbyn y senarios hyn.

Cyfarwyddyd mwy ar ba ffynonellau data y dylid eu defnyddio ar gyfer asesiadau risg awdurdodau lleol i gynnwys ffynonellau fel [Trydydd Asesiad Risg Newid Hinsawdd y DU ar gyfer Cymru 2023](#) (sy'n dangos bod angen mwy o weithredu neu ymchwil bellach ar 51 allan o 61 o risgiau, ac mae 26 risg wedi cynyddu mewn brys ers yr asesiad risg diwethaf) ac [adroddiad addasu 'Cynnydd yng Nghymru' y Comisiwn Newid Hinsawdd 2023](#) (a fanylodd ar ddarlun o 'esgeuluso anfwriadol' o asesu risg yn yr hinsawdd yn y rhan fwyaf o gynlluniau corfforaethol a datgarboneiddio awdurdodau lleol, byrddau gwasanaethau cyhoeddus, Datganiadau Ardal CNC a Bargeinion Twf).

Mae angen arweiniad a chymorth i helpu timau arweinyddiaeth y sector preifat a'r sector cyhoeddus i godi'r materion hyn yn briodol yn eu timau a'u cymunedau, gan ddarparu arweiniad ymarferol clir ar yr hyn y mae angen i unigolion, cymunedau, timau cyngor a busnesau ei wneud.

Mae angen amser ac adnoddau i gefnogi'r gwaith yma - ac eto mae prosesau'n parhau i fod yn rhy frysiog. Uchelgais Gogledd Cymru fu'n rhan o broses weledigaeth OECD Cymru 2037 (a allai fod wedi cael ei hysbysu'n well gan adroddiadau Tueddiadau'r Dyfodol) ond dim ond ychydig wythnosau o rybudd oedd ganddynt i gymryd rhan felly nid oedd unigolion / sefydliadau allweddol yn gallu bod yn bresennol oherwydd gwrthdaro calendr. Yn yr un modd, gallai'r broses sy'n datblygu'r Fframweithiau Economaidd Rhanbarthol fod wedi'i seilio'n fwy cadarn mewn dadansoddiadau senario yn y dyfodol.

Er y gall Bargeinion Rhanbarthol/Dinesig a Pharthau Buddsoddi gynnig cyfleoedd i hyrwyddo uchelgeisiau'r Economi Gwyrdd fel y nodir yn yr adran uchod, rhaid i ni hefyd gydnabod bod (1) prosiectau adeiladu a seilwaith yn cynhyrchu hyd at 50% o allyriadau carbon y DU (2) bod [manteision cyflymu datgarboneiddio yn gyson yn gorbwyso'r Costau \(imf.org\)](#). Felly, rydym mewn perygl o danseilio uchelgeisiau'r Economi Gwyrdd oni bai bod buddsoddiadau o'r fath yn cael eu cynllunio a'u cyflawni mewn modd sy'n gyson â'r Ddeddf Llesiant.

Yn hytrach

Mae profiad Gogledd Cymru yn dangos y gall [sgrinio prosiectau yn gynnar](#) ar gyfer eu costau llawn (gan gynnwys allyriadau ac effeithiau bioamrywiaeth) a buddion (gan gynnwys swyddi, buddsoddiad ayb) yn gynnar (e.e. Achos Amlinellol Strategol) arbed costau dylunio, cynllunio ac ymgysylltu sylweddol (gan gynnwys adnoddau awdurdodau lleol) drwy ddatblygu prosiectau

sy'n wirioneddol debygol o gyflawni'r buddion amgylcheddol ac economaidd yn unig. Mae ymchwil diweddar sylweddol yn dangos bod [parhau i ysgaru realiti amgylcheddol o benderfyniadau economaidd yn tanseilio economïau rhanbarthol yn ddramatig](#), a bydd hyn yn gwaethygu cyn iddo wella.

Mae cyflwyno'r [dull arloesol a arweinir gan Uchelgais Gogledd Cymru ac Arup](#) wedi dangos cyfnodau allweddol i asesu a dylanwadu ar leihau allyriadau mewn prosesau datblygu prosiectau seilwaith, a gydnabyddir fel [un o dair astudiaeth achos arweinyddiaeth yng nghanllawiau seilwaith carbon cenedlaethol PAS 2080](#). Mae'r cyfnodau allweddol yn cynnwys:

- Cynnwys allyriadau mewn dadansoddiadau economaidd (cymarebau cost budd-daliadau) a ddefnyddir i brofi hyfywedd prosiectau
- Cwmpas dylunio sy'n gofyn am allyriadau gweithredol sero net, llai o enillion net carbon a bioamrywiaeth (gan osgoi costau ôl-ffitio diweddarach)
- dogfennaeth gaffael sy'n cymell dewis carbon isel, natur gadarnhaol o ddeunyddiau a chyflenwi prosiectau fel elfennau craidd (hybu sgiliau rhanbarthol)
- dogfennaeth gaffael sy'n cynnwys cyfleoedd gwerth cymdeithasol sy'n gysylltiedig â datgarboneiddio / sgiliau ac effeithiau natur positif.

3. Pa gamau y dylai Llywodraeth Cymru eu cymryd i gefnogi datblygiad cadwyni cyflenwi yng Nghymru mewn sectorau economi gwyrdd?

Camau gweithredu'r sector adeiladu:

- Fframwaith Polisi:** Dylai Llywodraeth Cymru fod yn uchelgeisiol wrth bennu polisiau i gymell arferion adeiladu cynaliadwy a sicrhau cysondeb ar draws rhaglenni a ariennir (e.e. Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu, Bargeinion Twf, Porthladdoedd Rhydd a Pharthau Buddsoddi). Gallai hyn gynnwys gosod targedau ar gyfer lleihau carbon, effeithlonrwydd ynni, lleihau gwastraff a chadwraeth bioamrywiaeth o fewn y sectorau dylunio ac adeiladu. [Uchelgais Gogledd Cymru a osododd y targedau canlynol ym mis Mawrth 2021 ac mae'n canfod y gall partneriaid y Cynllun Twf a chwmnïau adeiladu yng Nghymru gyflawni yn eu herbyn](#); allyriadau gweithredol sero net, gostyngiad o 40% mewn carbon corfforedig (o darged Cyngor Adeiladu Gwyrdd 2030) ac Enillion net Bioamrywiaeth o 10% (o achos busnes DEFRA) – gweler nodyn yn (2) uchod am yr eiliadau allweddol i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r targedau.
- Datblygu'r gadwyn gyflenwi:** Er ei fod yn hanfodol cymell cynhyrchion a gwasanaethau adeiladu cynaliadwy trwy gaffael e.e. [NEC/X29](#), mae risgiau na fydd gan fusnesau lleol y sgiliau a'r gallu i'w cyflawni i feini prawf cynaliadwyedd arloesol. Mae angen cefnogaeth sylweddol i ddatblygu cadwyni cyflenwi lleol ar gyfer deunyddiau a chynhyrchion adeiladu cynaliadwy, gan gynnwys cymhellion hyfforddi a datblygu, a meithrin partneriaethau rhwng dylunwyr, cyflenwyr, gweithgynhyrchwyr, a chwmnïau adeiladu. Mae Uchelgais Gogledd Cymru a'i bartneriaid wedi cynnal digwyddiadau ymgysylltu rhithiol ac ar y safle i gyfeirio cyflenwyr posibl at y targedau a'r dull mesur mae wedi'i ddatblygu i gefnogi'r cyflenwyr hynny i gyflawni'n effeithiol.
- Buddsoddi mewn Ymchwil a Datblygu a gweithgynhyrchu deunyddiau carbon isel:** Mae cyfnewid fframiau dur â phren (a allai ysgogi'r galw am bren Cymreig) yn cael ei archwilio gan rai o brosiectau'r Cynllun Twf o ganlyniad i gymhwyso ein methodoleg allyriadau. Fodd bynnag, dylid nodi y gall defnyddio deunyddiau newydd olygu costau profi ychwanegol neu risg y bydd angen eu disodli os yw'r deunydd newydd (carbon is) yn methu mewn rhyw ffordd - mae cost ynghlwm â'r risg sy'n gysylltiedig â deunyddiau/prosesau newydd.

Amaethyddiaeth gynaliadwy a gweithredoedd garddwriaeth:

- a) **Gallai cynyddu cynhyrchiant ffrwythau a llysiau Cymru i gaffael y sector cyhoeddus** (ysgolion ac ysbytai) ddarparu graddfa'r galw sy'n cymell mwy o gynhyrchu garddwriaeth gan ffermwyr Cymru, naill ai trwy arallgyfeirio uniongyrchol neu drwy bartneriaethau (CSAs) gyda thyfwyr lleol – yn ogystal â chefnogi plant iachach drwy leihau'r defnydd o fwyd wedi'i brosesu drwy brydau am ddim mewn ysgolion. Gallai cynhyrchu peth o'r bwyd sy'n cael ei fewnforio i'r DU ar hyn o bryd ddarparu data Synnwyr Bwyd Cymru i gyflogaeth ar [lwybrau cyflogaeth i arddwriaeth, gan nodi'r potensial ar gyfer 3.2 swydd yr erw \(tua 1000 o swyddi ledled Cymru\)](#) drwy gynyddu nifer y gerddi marchnad, a llwybrau cyflogaeth i bobl sy'n cael trafferth gydag iechyd meddwl. Cyfyngiadau i raddfa yn yr ardal hon yw mynediad cyson i dir, cyfyngiadau ar gyllid y llywodraeth (nid yw cymorthdaliadau'n berthnasol gan fod y rhan fwyaf o erddi'r farchnad yn llai na 5 erw), a [mynediad at weithwyr hyfforddi / medrus](#).
- b) **Buddsoddi mewn cyfleusterau cynhyrchu** - Gall prosiectau fel Hwb Economi Wledig Glynllifon gefnogi arallgyfeirio ar gyfer ffermwyr a graddio cynhyrchwyr lleol i fusnesau bach a chanolig. Mae angen ystyried capasiti lladd-dy a chyfleusterau prosesu cig eraill hefyd i gadw ac adeiladu gweithlu medrus yn y sector hwn, a chadw gwerth cynhyrchion da byw carbon is (sy'n cael eu bwydo gan laswellt) yng Nghymru.
- c) **Gweler hefyd yr adran sgiliau isod**

4. Pa heriau sgiliau sy'n bodoli mewn perthynas â throsglwyddo i economi gwyrdd? Pa gamau y dylid eu cymryd, a chan bwy, i sicrhau bod y sgiliau yno i fodloni gofynion cynyddol economi werdd?

Ynghyd â newid demograffig a datblygiadau mewn technoleg, mae'r newid i sgiliau gwyrdd yn duedd allweddol i drawsnewid yr economi a'r farchnad lafur. Nid yw'r angen am sgiliau gwyrdd yn ymwneud â swyddi gwyrdd newydd yn unig, ond hefyd gwyrddu rolau presennol, cynyddu twf economaidd a chynhyrchiant, a chreu cyfleoedd i bobl o bob cefndir. Wrth i ni symud tuag at sero-net, mae rôl ysgolion, cynradd ac uwchradd, addysg bellach, addysg uwch, a darparwyr prentisiaethau wrth arfogi pobl ifanc â'r sgiliau gwyrdd sydd eu hangen ar gyflogwyr yn hanfodol.

Mae Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Gogledd Cymru yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru ar gyflawni'r camau gweithredu a fynegir yng nghynllun Gweithredu Sgiliau Sero Net Cymru. Mae'r 7 sector allyriadau blaenoriaeth a meysydd datblygu blaenoriaeth wedi'u mynegi a dylai pob partner a rhanddeiliad weithio o fewn y cynllun gweithredu hwn i wneud newidiadau angenrheidiol. Mae nodi cerrig milltir allweddol yn elfen hanfodol wrth helpu i gynllunio a deall anghenion sgiliau. Dylai'r cerrig milltir hyn gael eu gosod gan Lywodraeth Cymru.

Mae gan Ogledd Cymru ganran ychydig yn uwch o bobl sy'n gweithio mewn sectorau sy'n debygol o fod yn agored i bontio gwyrdd na'r cyfartaledd yng Nghymru. Mae'r gwaith adeiladu yn cyflogi canran ychydig yn uwch o bobl yn y rhanbarth ar 13.4% o'i gymharu ag 11. 5% yng Nghymru. Mae amaethyddiaeth yn 4.4% yn y rhanbarth o'i gymharu â 3.1% yng Nghymru. Dyma rai enghreifftiau sy'n awgrymu y gallai cyfran uwch o weithwyr yng Ngogledd Cymru fod mewn perygl o gael eu heffeithio gan y newid os na allwn ail-sgilio'r gweithlu presennol.

Heriau Sgiliau Allweddol:

- **Gwell dealltwriaeth o'r anghenion sgiliau sy'n dod i'r amlwg a mynd i'r afael ag ail-sgilio a darparu sgiliau yn y dyfodol** - Mae cyfeiriad teithio i gyflawni'r ymrwymïadau sgiliau sero net ymhellach ar y blaen mewn rhai sectorau allyriadau nag eraill. Mewn rhai sectorau mae dryswch ymhlith gweithwyr, diwydiant, busnesau a rhanddeiliaid ar gyfeiriad teithio a sut y gallai'r newidiadau hyn effeithio ar sgiliau eu gweithlu neu lwybr gyrfa unigolyn. Mae ymgynghoriad Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Gogledd Cymru gyda chyflogwyr yn y rhanbarth wedi nodi bylchau sgiliau ar draws pob sector ac wedi pwysleisio pwysigrwydd eu hadnabod a'u llenwi, fodd bynnag, mae angen mwy o fanylion ar y cymwysterau sydd eu hangen. Mae angen deall anghenion ail-sgilio er mwyn caniatáu i unigolion ymateb i gyfleoedd yn y farchnad lafur. Mae hefyd angen datblygu gweithlu'r dyfodol drwy ddatblygu'r cwricwlwm mewn ysgolion, AB ac AU. Bydd gofynion sgiliau yn parhau i esblygu wrth i ddatgarboneiddio gyflymu ac mae angen deall beth yw'r anghenion sgiliau hyn a sut y gallwn ddefnyddio sgiliau trosglwyddadwy yn llawn i ganiatáu i'r system sgiliau ymateb a chyflawni'n effeithiol. Mae deall y darlun hwn ar draws pob sector yng Nghymru yn her ar hyn o bryd. Rydym yn aros am ymateb ymgynghoriad Sgiliau Sero Net a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru y llynedd, ond gobeithio y bydd hyn yn cyfleu cyfeiriad ac ystod o anghenion sgiliau gan sectorau sy'n ofynnol i gefnogi'r gweithlu presennol ac yn y dyfodol. Yna bydd angen i Lywodraeth Cymru greu polisi a deddfwriaeth sy'n gwreiddio hyn yn y system sgiliau yng Nghymru,
- **Mae angen i system sgiliau yng Nghymru fod yn hyblyg** - mae angen i'r System Sgiliau yng Nghymru addasu i anghenion sy'n newid. Mae amryw o gronfeydd cyllid ar gael i gefnogi'r ddarpariaeth sgiliau yng Nghymru sy'n galonogol ond mae angen i ni sicrhau bod yr holl **gyllid** yn cael ei gydlynw a bod y system yn ddigon hyblyg i ddiwallu anghenion datblygol y diwydiant a galwedigaethau newydd sy'n dod i'r amlwg mewn ffordd gynaliadwy. Bydd angen micro-gymwysterau a rhaglenni hyfforddi eraill sydd wedi'u teilwra i sgiliau sero net ar draws sectorau a bydd angen i'r system hefyd ystyried dysgu gydol oes a DPP parhaus i sicrhau bod y gweithlu'n cadw i fyny â'r dirwedd sgiliau sy'n esblygu. Mae'r trawsnewid yn gofyn am weithlu sy'n fedrus yn egwyddorion economi gylchol, llenyddiaeth ddigidol a chynaliadwyedd ac mae angen i'r rhain ymwreiddio ar draws y system, boed hynny AB, AU, Prentisiaeth / Dysgu Seiliedig ar Waith. Mae rôl yma i Lywodraeth Cymru ond hefyd i sefydliadau addysg bellach ac addysg uwch a darparwyr hyfforddiant a rhanddeiliaid ehangach.
- **Llwybrau a Chyngor Gyrfaoedd Clir** – Mae angen cefnogi'r system sgiliau newidiol gyda llwybrau clir a buddsoddiad mewn sgiliau newydd a sicrhau bod unigolion yn cael trosglwyddiad di-dor o ysgolion i addysg ôl-orfodol. Mae hyn yn cynnwys yr angen i gyflymu'r llwybrau gyrfaoedd a gwybodaeth presennol mewn ysgolion o amgylch pob gyrfa sy'n gysylltiedig â'r **economi** gwyrdd. Mae cael y wybodaeth, y cyngor a'r arweiniad gyrfaoedd cywir yn hanfodol, gan sicrhau bod pobl ifanc yn deall y cyfleoedd sydd ar gael iddynt a'r sgiliau sy'n ofynnol gan sectorau penodol.

Mae angen dull partneriaeth i sicrhau'r newid hwn. Bydd angen i ddiwydiant a sectorau gytuno ar yr ystod o sgiliau sydd eu hangen i gefnogi'r gweithlu a rhannu gwybodaeth a chreu atebion ar y cyd â Llywodraeth Cymru a phartneriaid eraill. Dyma nod Cynllun Gweithredu Sgiliau Sero Net Llywodraeth Cymru sy'n mynegi map ffordd clir sy'n nodi sefyllfa sgiliau manwl gyfredol ar gyfer pob sector yng Nghymru, pa sgiliau sydd eu hangen yn y tymor byr a'r tymor hir a sut y bydd hyn yn cael ei gyflawni drwy weithio mewn partneriaeth parhaus.

Prif ffrydio Llythrennedd Carbon a bioamrywiaeth

Mae bwlch brys a beirniadol yn prif ffrydio llythrennedd carbon a bioamrywiaeth ar draws pob sector. Mae lefelau isel o ddealltwriaeth ynghylch sut mae gan bob caffael rywfaith o effaith ar garbon a bioamrywiaeth yn golygu bod penderfyniadau buddsoddi yn parhau i gael eu gwneud heb ddealltwriaeth lawn o'r goblygiadau ar gyfer llwybrau datgarboneiddio, gan flaenoriaethu nodau economaidd tymor byr yn unig. Mae hyn yn tanseilio nodau economi gwyrdd yn sylweddol. Mae costau hefyd yn cynyddu ar gyfer y sectorau cyhoeddus a phreifat gan fod hyd yn oed penderfyniadau sylfaenol yn gofyn am ymgynghorwyr drud – yn enwedig gan fod ymgynghorwyr gwybodus, carbon a bioamrywiaeth llythrennog bellach yn cael eu gordanysgrifio. Dylid cymell y rhai sy'n gwneud penderfyniadau ar draws pob sector preifat a chyhoeddus i gael cynlluniau llythrennedd carbon a bioamrywiaeth ar waith ar gyfer eu busnes - o lythrennedd sylfaenol, trwy asesiadau carbon cylch bywyd / ennill net bioamrywiaeth (neu fudd net), i wneud penderfyniadau strategol. Hyd yn oed lle mae hyn yn cael ei ddarparu (e.e. drwy Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru) mae niferoedd isel yr hyfforddiant yn peri pryder.

5. Beth fydd ei angen ar weithwyr a chyflogwyr i sicrhau trosglwyddiad cyfiawn i economi sero net, a pha gamau y dylai Llywodraeth Cymru eu cymryd i gyflawni'r elfennau hyn sydd o fewn ei phwerau datganoledig?

- a) **Datblygu sgiliau a hyfforddiant:** Fel y nodir uchod, mae angen i swyddi newydd mewn diwydiannau cynaliadwy ddisodli'r rhai a fydd yn cael eu colli mewn sectorau traddodiadol sy'n cael eu pweru gan danwydd ffosil. Bydd angen cyfleoedd ar weithwyr i ail-sgilio ac uwch-sgilio i addasu i ddiwydiannau a thechnolegau newydd. Mae angen mapio'n ofalus (e.e. [Paratoi ar gyfer pontio cyfiawn yn Swydd Efrog a'r Humber | New Economics Foundation](#)) a bydd angen buddsoddiad parhaus yn y sector cyhoeddus a phreifat mewn rhaglenni hyfforddi sy'n canolbwyntio'n benodol ar ynni adnewyddadwy, amaethyddiaeth gynaliadwy ac adeiladu gwyrdd.
- b) **Rhwydi cymorth i weithwyr a diogelwch cymdeithasol:** Dylai fod rhwydi diogelwch cymdeithasol cadarn ar waith i gefnogi gweithwyr a allai gael eu dadleoli yn ystod y cyfnod pontio. Gallai hyn gynnwys budd-daliadau diweithdra, gwasanaethau lleoliad gwaith, a chymorth ariannol ar gyfer ail-hyfforddi. Enghraifft o hyn yw'r galwadau diweddar am Incwm Sylfaenol Cyffredinol i ffermwyr wrth iddynt lywio'r broses o bontio i amaethyddiaeth carbon is e.e. [mae ffermwyr Prydain eisiau incwm sylfaenol i ymdopi â brwydrau ar ôl Brexit](#)

Ar gyfer Llywodraeth Cymru, mae'r camau gweithredu o fewn ei phwerau datganoledig i hwyluso trosglwyddiad cyfiawn yn cynnwys:

- **Buddsoddi mewn Seilwaith:** Gall y llywodraeth fuddsoddi mewn seilwaith ynni adnewyddadwy, trafniadaeth gyhoeddus, ac adeiladau ynni-effeithlon i greu swyddi a lleihau allyriadau carbon – gan sicrhau bod y buddsoddiadau wir yn cefnogi llwybrau at economi werdd carbon is, sy'n bositif i natur.
- **Cefnogaeth ar gyfer ynni adnewyddadwy:** Fel y trafodwyd uchod, dylai'r llywodraeth barhau i ddarparu cymhellion i gymunedau a busnesau fuddsoddi mewn prosiectau ynni adnewyddadwy, fel ffermydd gwynt a solar, a chefnogi ymchwil a datblygu mewn technolegau ynni glân. Dylai buddsoddiadau o'r fath ystyried blaenoriaethu sectorau strategol ynni a'r economi sylfaenol fel busnesau bwyd i gefnogi fforddiadwyedd bwyd a meithrin gwytnwch yn

y sector. Bydd angen cymorth ar gymunedau - yn enwedig cymunedau bach a gwledig - i ariannu astudiaethau dichonoldeb a sefydlu cwmnïau ynni lleol.

- **Polisiâu caffael gwyrdd:** Gall y llywodraeth weithredu polisiâu caffael gwyrdd i flaenoriaethu prynu nwyddau a gwasanaethau sydd ag ôl troed carbon isel, gan gefnogi busnesau sydd wedi ymrwymo i gynaliadwyedd. Fel y trafodwyd uchod, gellir cysylltu hyn â chefnogi caffael bwyd iachach heb ei brosesu i ysgolion a lleoliadau gofal iechyd.
- **Ystyriaethau iechyd:** Wrth i gostau byw ac argyfyngau hinsawdd barhau, byddant yn debygol o barhau i effeithio ar iechyd meddwl a chorfforol pobl, a bydd angen buddsoddiad pellach i gefnogi lles a llwybrau gweithwyr yn ôl i'r gwaith. Fel sy'n cael ei gofnodi'n dda, mae Cymru (a'r DU) wedi dod yn ddibynnol ar fwyd rhad o ansawdd isel sy'n sbarduno materion iechyd fel gordewdra. Ac eto - os nad yw'n cael ei reoli'n rhagweithiol - gallai costau cynyddol bwyd iachach, mwy cynaliadwy a gynhyrchir yn lleol waethygu'r argyfwng costau byw i aelwydydd bregus. Mae dosbarthu parseli bwyd i'r rhai sydd mewn gwaith ac nid yn dibynnu'n fawr ar wirfoddolwyr, ac mae effaith gyfunol prisiau ynni a bwyd cynyddol wedi golygu gostyngiad mewn cyfran mewn gwarged bwyd beth bynnag. Os [bydd archfarchnadoedd yn gallu trethu gwarged bwyd](#) sy'n mynd i aelwydydd bregus, a ellid defnyddio treth i gymell ffermwyr i gyfrannu mwy o fwyd i gadwyni cyflenwi lleol i'r teuluoedd bregus hynny? Gallai hyn helpu i leihau gwastraff yn y ffynhonnell, lleihau milltiroedd bwyd a chynyddu cyflogaeth leol trwy ganolfannau dosbarthu/cynhyrchu.

6. Sut y bydd angen i Lywodraeth Cymru weithio mewn partneriaeth ag eraill i wireddu potensial yr economi gwyrdd a chyflawni cyfnod pontio cyfiawn? I ba raddau y mae'r gwaith partneriaeth sydd ei angen yn cael ei wneud?

Mae'r Bargeinion Twf Rhanbarthol yn cymell gweithio mewn partneriaeth ar draws rhanbarthau. Er bod hyn yn dal i fod yn ffordd gymharol newydd o weithio (3 blynedd), rydym wedi gweld gwerth yn cael ei greu eisoes gydag enghreifftiau, dysgiadau ac arbenigedd yn cael eu rhannu ar draws sefydliadau - hyd yn oed lle y gallai cystadleuaeth fod wedi digwydd fel arall. Mae partneriaid wedi dod at ei gilydd i gyd-gyflawni prosiectau'r Cynllun Twf, e.e. tri busnes sector preifat ac ymddiriedolaeth elusennol yn cydweithio i gyflawni prosiect y Rhwydwaith Talent Twristiaeth.

Mae partneriaid hefyd wedi cael cymorth i gymryd rhan mewn cynigion cydweithredol am gyllid pellach e.e. cyllid Partneriaethau Bwyd ar draws holl awdurdodau lleol Gogledd Cymru, a phartneriaeth Partneriaeth Arloesedd Lleol Cymru Wledig (LPIP) dan arweiniad Prifysgol Aberystwyth sy'n edrych ar drawsnewidiadau sero net.

Wedi'i lywio gan brofiad yn y sector datblygu rhyngwladol, canfu [Adolygiad Partneriaeth y Gymdeithas Sifil \(Tachwedd 2016\)](#) fod cymhlethdod a graddfa heriau datblygu byd-eang yn gofyn am ddod â chymwyseddau unigryw'r sectorau preifat, cyhoeddus a'r trydydd sector at ei gilydd ac arwain at gynnydd cyflym mewn cyllid gan DFID ar gyfer gweithio arloesol a chydweithredol e.e. [UK Aid Connect - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) – enghraifft o gyllid consortia a [chwestiynau cyffredin sy'n](#) ddefnyddiol wrth esbonio sut mae'r darn consortia yn gweithio. Os caiff ei strwythuro a'i weithredu'n dda, mae consortia yn darparu cyfleoedd i sefydliadau/busnesau llai feithrin profiad a gallu.

Risg sylweddol i osgoi o'r profiad mewn datblygiad rhyngwladol yw actorion mawr sy'n rheoli'r holl gyllid. Mae'n hanfodol darparu cefnogaeth gallu gynnwys a sylweddol i chwaraewyr llai.

7. Dywed Llywodraeth Cymru y bydd yn wynebu cyfyngiadau cyllidebol sylweddol yn y tymor byr. Sut y dylai blaenoriaethu buddsoddiad i gefnogi datblygiad yr economi werdd dros y tymor byrrach a thymor hirach? Pa ddulliau arloesol o ariannu y gellid eu hystyried i sicrhau'r buddsoddiad a'r buddion posibl mwyaf posibl?

Penderfyniadau mwy cadarn ar y porth ynghylch a fydd prosiectau'n gwireddu buddion twf addewid (swyddi, buddsoddiad ac ati) ochr yn ochr ag ystyriaethau datgarboneiddio ac ecwiti.

Bydd blaenoriaethu buddsoddiad yn yr economi werdd o fewn cyfyngiadau cyllidebol cyllidol a chyfyngiadau cyllidebol yn gofyn am ddyrannu adnoddau yn strategol a strategaeth gyfathrebu gadarn wedi'i llywio gan arbenigedd newid ymddygiad.

Canolbwyntio ar Brosiectau Effaith Uchel: Nodi prosiectau effaith uchel a all sicrhau buddion amgylcheddol ac economaidd sylweddol yn y tymor byr. Bydd hyn yn cynnwys buddsoddiadau mewn seilwaith ynni adnewyddadwy, uwchraddio effeithlonrwydd ynni ar gyfer seilwaith cyhoeddus beirniadol, a mentrau trafndiaeth cynaliadwy. Buddsoddi i adeiladu gwytnwch rhanbarthol yn y tymor canolig i'r tymor hwy gan ystyried addasu (amddiffynfeydd llifogydd, systemau draenio ac ati), dal carbon, cynefin ar gyfer bioamrywiaeth a chynhyrchu bwyd.

Partneriaethau Cyhoeddus-Preifat: Cydweithio â'r sector preifat i drosoli cyllid ychwanegol ar gyfer prosiectau gwyrdd. Gall partneriaethau cyhoeddus-preifat helpu i rannu'r baich ariannol a denu buddsoddiad preifat mewn ynni adnewyddadwy, seilwaith cynaliadwy, a mentrau gwyrdd eraill. Mae hefyd yn cefnogi mentrau yn y gymuned i feithrin gwytnwch i effeithiau newid yn yr hinsawdd megis cyllid ar gyfer prosiectau addasu a arweinir gan y gymuned, rhaglenni addysg hinsawdd ac ymwybyddiaeth, a meithrin gallu ar gyfer sefydliadau lleol.

Cymhellion ar gyfer Arloesi Gwyrdd: Darparu cymhellion ariannol i fusnesau arloesi a datblygu technolegau gwyrdd. Gallai hyn gynnwys grantiau, cymhellion treth, a chyllid ymchwil i gwmnïau sy'n gweithio ar ynni adnewyddadwy, cludiant glân, ac amaethyddiaeth gynaliadwy.

Bondiau Gwyrdd a Mekanweithiau Ariannu: Mater bondiau gwyrdd i godi cyfalaf ar gyfer prosiectau gwyrdd. Mae bondiau gwyrdd wedi'u clustnodi'n benodol ar gyfer mentrau sy'n gyfeillgar i'r amgylchedd a gallant ddenu buddsoddwyr sy'n gyfrifol yn gymdeithasol. Yn ogystal, archwilio mekanweithiau ariannu arloesol eraill fel benthyciadau gwyrdd, crowdfunding, a buddsoddi effaith.

Buddsoddi mewn Ymchwil a Datblygu: Dyrannwch adnoddau i ymchwilio a datblygu mewn technolegau ac arferion gwyrdd. Trwy fuddsoddi mewn arloesi, gall Llywodraeth Cymru leihau costau a chyflymu'r newid i economi werdd yn y tymor hir.

Datblygu Sgiliau a Hyfforddiant: Blaenoriaethu buddsoddiad mewn rhaglenni datblygu sgiliau a hyfforddiant i gefnogi'r newid i economi werdd. Gallai hyn gynnwys cyllid ar gyfer hyfforddiant galwedigaethol mewn ynni adnewyddadwy, effeithlonrwydd ynni, a diwydiannau cynaliadwy eraill i sicrhau bod gan y gweithlu y sgiliau sydd eu hangen ar gyfer swyddi gwyrdd.